

SERRA D'OR

A photograph of a Gothic cathedral interior, featuring a series of pointed arches and ribbed vaulting. In the foreground, a large, vibrant arrangement of red roses is displayed, partially obscuring the lower part of the architectural details. The lighting is warm, highlighting the textures of the stone and the petals of the flowers.

abril 1969

sobre alguns escrúpols

«...Car bona és la justícia moderada.» Són paraules de Pere el Cerimoniós, que trobo en l'anotació de Ramon Gubern al primer volum de l'Epistolari reial. Segons sembla, el monarca encarregava a un dels seus manobres polítics la repressió d'una revolta armada, i entre els consells, o les ordres, que li donava hi havia una recomanació de temperància. El rei Pere no fou un home massa «temperant», precisament: alguns historiadors han arribat a conferir-li el sobrenom d'«el Cruel» — homòleg al del seu rival de Castella —, i això ja ho diu tot. Però es veu que, en aquella ocasió, va saber refrenar-se. I la frase reportada ve a ser-ne la justificació. «Justícia moderada»... És una fórmula ben curiosa. Perquè una justícia «moderada» és encara justícia? Ho pregunto sense malícia. De fet, la idea de justícia — amb minúscula o amb majúscula, tant se val —, tots nosaltres l'hem assimilada ben gràficament a través de l'allegoria de la balança exacta i dels ulls embenats. La justícia és justícia o no és. La «moderació», doncs, seria ja, en el fons, un principi d'injustícia... I no ho dic pensant en el cas del rei Pere, pobret!, que al cel sia. Quan ell escrivia «justícia» volia significar senzillament «càstig». No ha estat l'únic a establir aquesta sinuosa equivalència, el Cerimoniós: en la seva època, abans i després, mai no ha faltat gent que hagi cregut i cregui en una tal identificació. Fins i tot és prou possible que, en la pràctica, qualsevol «justícia» només sigui una arma — de casta, de classe, de poble dominador — per a impartir una mena o altra de «càstig». No vull anar tan lluny, ara. La «moderació» en el «càstig», en efecte, tothora serà una mesura de prudència, si més no, a nivell civil. En aquest sentit, per tant, i denunciada la capciosa sinonímia, «bona és la justícia moderada». Però ¿i la «justícia» que es pensa ser justícia de debò i no simple càstig resolutament arbitrari? ¿Admet mitigacions, condescendències, suavitats?... Quan gosa «moderar-se» — automoderar-se —, la justícia ha deixat de ser ja la justícia dels atributs clàssics: s'ha tret la bena dels ulls i, tenint-ne plena coneixença, fa que la balança es decanti per un costat. Una reacció antiquíssima i permanent en protesta: és allò del «*fiat justitia, ruat coelum*», que tantes vegades hem sentit dir en traduccions excitades. Cal reconèixer que aquesta demanda és absolutament lògica. Si la justícia ha de ser, que sigui justícia — peti qui peti —. De la meua època d'estudiant de Lleis em queda una vaga memòria de les objeccions tradicionals al radicalisme «justicier». Molt vaga, però. Sens dubte, eren objeccions de pura cautela: el «*summum jus, summa injuria*», per exemple. O sigui... Bé: en realitat, no es tractava de refusar el fanatisme o la perfídia que, amb els codis a la mà, poden causar

estralls, sinó d'una altra cosa. Almenys, es tractava «també» d'una altra cosa: d'uns certs escrúpols... Ben mirat, ¿qui és que s'atreveiria a arrogar-se la dignitat d'exercir la «justícia» en termes dràstics? No em refereixo ara als mecanismes quotidians dedicats a dirimir problemes d'hipotèques o de parricidis, per bé que tampoc no en queden marginats del tot. Plantejo la qüestió a una altra escala, més genèrica: teòrica. ¿Qui, doncs? A l'Evangeli hi ha aquella advertència, tan sensata, de «qui estigui net de culpa que llanci la primera pedra», la qual, naturalment, va adreçada a tothom, perquè no hi ha ningú que, al capdavant, pugui considerar-se «net de culpa». I això és el que passa: que ningú no es considera net de culpes, començant per la «culpa» implícita en la mateixa situació de decidir «en justícia». Aquesta situació és la de «tots»: en el tribunal, en els altres tribunals, sigui la crítica literària o el confessorari, en qualsevol opinió per privada i banal que sembli, perquè sempre serà un «judici», una «sentència». Els escrúpols són difusos, ambigus, difícils de reduir a raó o a raons concretes. Però hi són. I deuen ser-hi més encara quan la maniobra es redueix al «càstig»... Potser Pere el Cerimoniós en tenia: jo diria que sí. Si exigia «moderació», hagué de ser, tant com per oportunitat governamental, per «mala consciència». Per «mala consciència», en definitiva, ja «justícia» s'ha moderat a tot arreu d'ençà del segle XVIII. Les sancions forenses han esdevingut més tènues, i en alguns països han abolit la pena de mort i tot. Fa dos-cents anys, un llardregot menor, de gallines o de cols, corria el risc d'una amputació de braç i inclús d'una força maquina i deshonrosa. I pitjors eren les perspectives de l'heretge, de l'homosexual, del dissident polític. Les «societats» actuals, els seus Estats — no tots —, han atenuat força la violència dels «càstigs»: de les «penes», per dir-ho com volien els catedràtics de la meua Universitat. La «moderació» s'hi imposa. No tant com caldria, però s'hi imposa. En última instància, la «justícia» conserva molts ingredients de «venjança», i ens n'adonem. Ens n'adonem, i ens n'avergonyim. Ens han ensenyat que la «venjança» és tot el contrari de la «justícia», o, pel cap baix, una cosa molt distinta de la «justícia». Malgrat tot, sovint, la «justícia» no arriba a dissimular la seva funció de «venjança». Però aspirem a sortir-ne... La «moderació» no és suficient, al capdavant. Una «justícia moderada» sempre serà un avantatge, no cal dir-ho. L'ambició, de tota manera, hauria de ser una altra. ¿Un «nou» concepte de «justícia»? Tal vegada, sí. Decididament, sí. Però ¿quin?... Els nostres escrúpols ens impedeixen d'aclarir-ho, i més encara els nostres prejudicis. Una justícia que no sigui venjança, que no sigui càstig, que no sigui... ¿Què hauria de ser? — JOAN FUSTER.

CANÇÓ

crear un disc

El disc, independentment del seu contingut però fonamentant-s'hi sempre, és un mitjà d'expressió i de creació per ell mateix. I, repeteixo, no solament pels valors de l'obra artística reproduïda — cançons, en el cas que comentem —, sinó perquè, essent vehicle d'unes composicions, mostra parcial del treball d'un creador, permet la recreació.

La producció discogràfica, indústria al cap i a la fi, amb l'avidesa de fer diners i d'alimentar, de la manera que sigui, un mercat cada dia més ampli, de mica en mica ha reduït tàcticament les possibilitats del disc, i li ha atorgat, en una majoria de casos, una única funció divulgadora, promocional. Més discs venuts generen més promoció per a l'interpret, i aquesta promoció es tradueix en més discs venuts encara. El que cal afinar són les probabilitats d'encert al moment d'engegar la màquina. Cal cercar un tema idoni, amb «ganxo», arranjat-lo, gravar-lo, afegir-hi, a l'altra cara, una peça de farciment, embolcallar-ho tot amb una coberta llampant, i ja tenim el *single*. El disc.

Però aquí no ha estat creat res. Hom ha reproduït, amb la millor fidelitat possible, la simple actuació d'un interpret o d'un *cantautor*, com si fos una retransmissió radiofònica. Hom ha marginat — ni s'ho ha plantejat tan sols — qualsevol possibilitat de recreació.

Perquè per a realitzar un disc, i aquí *realitzar* pren tota la seva dimensió, cal partir conscientment d'una idea, d'un nexa, d'un fet. Cal aglutinar els elements necessaris i considerar l'interpret, ben sovint, com un element més, tret de les vegades que és ell el qui fa de realitzador. I entre aquests elements, cal tenir molt en compte la gamma de possibilitats que ofereix tota tècnica de gravació i de barreja.

En la producció discogràfica catalana tenim exemples de discs creats, obres concebudes com un tot: el *long play* de Pi de la Serra; *Visca l'amor*, de Guillermina Motta; *Cançons de la roda del temps*, de Raimon; *l'Album Subirachs*; *Cançons del Ghetto*, amb Núria Espert; els dos *Folk*, etc., i, fins i tot, els de *Raimon al Palau* i *Raimon a l'Olympia*, que pertanyen al tipus de disc «en directe», també de característiques particulars.

En tots aquests exemples hom intueix una elaboració del disc com a «tot» creatiu, independentment de les elaboracions particulars de cada una de les cançons que el componen.

I és aquest treball el que li atorga una fisonomia especial. És el que fa que un vehicle d'expressió limitat a reproduir els sons amb fidelitat tècnica, esdevingui un objecte de creació amb valors per ell mateix.

ÀNGEL CASAS.

